

**A közművelődési szakemberek
pályaképe –
Fókuszban Baranya vármegye
közművelődési szakemberei**

Bartalovics Gabriella

Témavezető: DR. habil Vámosi Tamás

Szászvár, 2024.10.02.

ABSZTRAKT

Jelen kutatás fő célja, hogy egy átfogó, komplex képet kapjunk arról, hogyan működnek jelenleg a közművelődési szolgáltatások a baranyai településeken. A kutatást előhívó kérdéseket a következőképpen tudjuk megfogalmazni: milyen hatást gyakorolnak rá a jelenlegi társadalmi-gazdasági folyamatok, melyek a fejlesztendő területek, főleg a megváltozott kultúrafogyasztási igények és elvárások tükrében (különös tekintettel a fiatalokra, mint fontos bevonandó célcsoporttagokra), illetve a kulturális szakemberek esetében hogyan élik meg ezeket a helyzeteket, esetleg mi az, amire nagyobb hangsúlyt fektetnének, milyen kitörési, és fejlesztési pontokat tudnak meghatározni. Fontos célkitűzés annak feltérképezése és igényfelmérése, hogy milyen eszközökkel, módszertani megoldásokkal lehet bevonni egy-egy település közösségét, hogyan lehet az ifjúságot megmozgatni, aktivizálni, milyen jó gyakorlatokat tudunk megragadni, amelyeket akár adaptálhatnának is más települések esetében. Mint egyfajta folyamatos célközönségnek, az idősebb korosztálynak milyen állandóságokat biztosítanak a kulturális színterek, biztosítva ezáltal azon funkciókat, amely az aktív és kulturálisan sokszínű, az esetükben akár gondoskodó társadalmat jellemzi. A tanulmány bemutatja azon felmérés eredményeit, amely a baranyai településeken elérhető közművelődési szolgáltatások jellemzőit tárja fel. A vármegye 43 településének kulturális szakembere által kitöltött kérdőív vizsgálja a közművelődési intézményrendszerre ható társadalmi-gazdasági folyamatokat, a szolgáltatások tartalmát és hozzáférését, a kulturális szakemberek jellemzőit, illetve összegzi azon fejlesztési elképzeléseket, amelyeket a kutatási célcsoport tagjai fogalmaztak meg, kiindulva a mindennapi gyakorlatból.

KULCSSZAVAK: BARANYA VÁRMEGYE; KÖZMŰVELŐDÉ; JELENLEGI HELYZET (2024)

TARTALOM

Absztrakt	2
Kulcsszavak: Baranya vármegye; közművelődés; jelenlegi helyzet (2024)	2
1. Bevezetés	4
2. Elméleti keretek	7
2.1 Az elmúlt 65-70 év szakmai fejlődés a közművelődésben	8
2.2 Szakma irányítása, funkciói, jellemzői	9
2.3 A közművelődési alapszolgáltatások	12
3. A vizsgált intézményrendszer és a kutatási körülmények	14
3.1 Intézményrendszeri jellemzők	14
3.2 Célcsoport jellemzők	15
3.3 Kutatási módszertan	15
3.4. A kutatás körülményei	16
4. Önálló kutatási eredmények	17
5. Összegzés és fejlesztési javaslatok	30
Hivatkozások	33
Melléklet	34

1. Bevezetés

A közművelődési intézményrendszeréről a gazdasági és munkaerőpiaci folyamatok árnyékában talán kevesebb szó esik, ritkábban látjuk ezen szolgáltatások értékelését, pedig társadalmilag fontos területről beszélünk. A kulturális közösségfejlesztés és a társadalomba beágyazott intézményrendszeri működésmód az alábbi intézménycsoportokban képzelhető el: (1) közösségi-művelődési intézmények, (2) múzeumok és (3) könyvtárak. Ezen működésmódban érintett minden szereplő számára előnyös lehet a közös munka, hiszen az intézmények részéről a működési mód megváltozásának (pl. szolgáltatások jobb tervezése és biztosítása) következtében kedvezőbb kapcsolat alakul ki a helyi közösség(ek) tagjaival, minőségibb és nagyobb látogatottságú programokat tudnak kínálni közönségük számára, valamint bővíthetnek erőforrásaik, kapcsolatrendszerük, illetve hosszú távon is fenntarthatóvá válik a működésük. A helyi közösségek szempontjából kívánatos lehet a helyi identitásuk felfedezése és megerősítése, a szabadidő tartalmas eltöltése, a nyugdíjaskor minőségi és közösségben történő megélése, az aktív szerepvállalás megtapasztalása tervezési-döntéshozatali folyamatokban, valamint sikerélményt jelenthet a közösen kitűzött cél elérése, a kulturális és szabadidős, adott esetben akár a fejlesztési tevékenységek átélése. Az intézményfenntartó ezen folyamatok megvalósulása során számíthat a helyiek szorosabb érzelmi elköteleződésére, támogatására, az érintettek közösségi döntéshozatali folyamatokba való becsatornázására, illetve a kapcsolatrendszer, valamint a bizalom mértékének minőségi javulására is. E három szereplő (az intézmények, a közösségek és a fenntartó) sikeres és gyümölcsöző együttműködése, partnersége hozhatja el a hosszú távú és fenntartható változást az intézmények működésében (Arapovics, Beke, Dóri & Tóth, 2019).

Ahogy említettük, ezen intézményrendszer keretén belül definiálható a kulturális közösségfejlesztés funkciója, ami tartalmilag a közösség, és annak létező és lehetséges kulturális értékeinek kiaknázását, hozzáférésének és kulturális szolgáltatásokban történő megjelenítését, kiaknázását jelenti (Arapovics, 2016). A közösségek helyi identitására, kötődéseire, kulturális érdeklődésére építve is lehetséges ezen aktivizálás, és szolgáltatásokban való megjelenítés. A kulturális értékkeremtés és -megőrzés színes programok szervezésére ad lehetőséget a közösségfejlesztési folyamat során. A helyi társadalomban korábban intézményesült szokások (ünnepek, események, programok, termékek) és kapcsolatrendszerek felismerésével és beépítésével eredményesen lehet bevonni a közösségeket a közösségi intézmények működésébe (Dudok, 2023). A kulturális közösségfejlesztő módszer segítségével

lehetőség nyílik például a helyi ünnepi kultúra megőrzésére és új közösségi intézmények, szokások létrehozására. Mindemellett fontos kiemelni, hogy a helyben működő művelődő közösségek (pl. film- és könyvklubok, szakkörök, múzeumbaráti körök, amatőr tánc- és színjátszó csoportok, kórusok, tanulókörök, egyesületek, népfőiskolák) megszervezése és működtetése önmagában is értékteremtő fejlesztés (Arapovics, 2016).

Jelen kutatás fő célja, hogy egy átfogó, komplex képet kapjunk arról, hogyan működnek jelenleg a közművelődési szolgáltatások a baranyai településeken. A kutatást előhívó kérdéseket a következőképpen tudjuk megfogalmazni. Milyen hatást gyakorolnak rá a jelenlegi társadalmi-gazdasági folyamatok, melyek a fejlesztendő területek, főleg a megváltozott kultúrafogyasztási igények és elvárások tükrében (különös tekintettel a fiatalokra, mint fontos bevonandó célcsoporttagokra), illetve a munkatársak, kulturális szakemberek esetében hogyan élik meg ezeket a helyzeteket, esetleg mi az, amire nagyobb hangsúlyt fektetnének, ők milyen kitörési és fejlesztési pontokat tudnak meghatározni. Fontos célkitűzés annak feltérképezése és igényfelmérése, hogy milyen eszközökkel, módszertani megoldásokkal lehet bevonni egy-egy település közösségét, hogyan lehet az ifjúságot megmozgatni, aktivizálni, milyen jó gyakorlatokat tudunk megragadni, amelyek akár adaptálhatóak is más települések esetében. Mint egyfajta folyamatos célközönségnek, az idősebb korosztálynak milyen állandóságokat biztosítanak a kulturális színterek, biztosítva ezáltal azon funkciókat, amelyek az aktív és kulturálisan sokszínű, az esetükben akár gondoskodó társadalmat jellemzik.

A kutatás elindítása és végrehajtása nagyban köszönhető egy, a szerző által elnyert pályázatnak, ami a Nemzeti Művelődési Intézet Közművelődési Tudományos Kutatási Program 2024 (KTKP-2024) keretein belül került kiírásra.

A kutatási folyamat során első lépésben a célcsoport tagjainak, vagyis a megyében dolgozó közművelődési munkatársak elérhetőségét derítettük fel, ugyanis az ő válaszaik jelentették a kutatási anyag jelentős részét. A kutatás fontos részét jelentette a már meglévő szakirodalmak, adatok elemzése, a vizsgált közművelődési intézményrendszer aktuális jellemzőinek, illetve a működésüket befolyásoló társadalmi, gazdasági, finanszírozási és szakmai folyamatok, keretek számba vétele. A kutatási keretek megállapítása és kutatói kérdések megfogalmazása után az adatok bővítése, kérdőíves felméréséhez kérdőív készítése, majd a Nemzeti Művelődési Intézet Baranya Vármegyei Igazgatóságnak bevonása volt a fő aktivitási irány. Kiküldésre kerültek a kérdőívek, és megtörtént ezek összesítése, feldolgozása és prezentálása. Ezen kutatási eredmények időközben már bemutatásra kerültek egy országos konferencia keretében.

Fontos cél volt a közművelődési munkatársakon keresztül a fejlesztési elképzelések begyűjtése és összegyűjtése. A bemutatáson keresztül, az együttműködésen keresztül várható egy pozitív hatás, hiszen formálisan és informálisan kialakul egy információs tér/hálózat, becsatornázzhatóvá válik az a tudástőke és praktikum, ami rendelkezésre áll a kulturális intézményrendszer elkötelezett munkatársai esetében.

A kapott adatokból egy átfogó és árnyalt képet kaptunk a jelenlegi helyzetről a közművelődési szakmában, területileg Baranya megyére levetítve. A kérdőívet a Nemzeti Művelődési Intézet Baranyai Vármegyei Igazgatóság segítségével juttattuk el a közművelődési szakemberekhez/munkatársakhoz. A kérdőív több részből állt, megtalálható benne nyitott és zárt kérdéskör, skálás meghatározás, illetve lehetőséget kaptak arra, hogy esszé formájában is megfogalmazzák a véleményüket, ami főleg a fejlesztendő stratégiai elemek felvázolásánál kulcsfontosságú. Azért ezt a módszert választottuk, mert nagyobb létszámú célcsoporthoz, több mint 273 kollégához kellett eljuttatni a kérdőívet. A kérdőív kitöltésére 2024. júniusában volt lehetőség egy időközi beszámoló miatt, majd júliusban is újra kiküldésre került.

2. ELMÉLETI KERETEK

Bevezetésként először is azt a kérdést kell feltennünk, ki is a közművelődési szakember/munkatárs? Az egyik ilyen nagyon jól megfogalmazott gondolatokkal szeretnénk indítani a felvezetést.

Ki a kultúraközvetítő? Mert, ha általánosságban nézzük, akkor mindenki az, hiszen a kultúra definíciója, létezmódja szerint mindenkié, a társadalom egésze csak úgy létezhet, ha nem csak megteremt, használja, hanem tovább is adja a kultúrát. De, ha csak szűk értelemben gondolkodunk róla, akkor nehéz meghatározni ki is a hivatásos kultúraközvetítő. Hidy Péter szavait idézve: „A hagyományos intézményekben dolgozó levéltáros, könyvtáros, muzeológus, művelődési otthonban dolgozó (népművelő)? És a művészeti intézmények: színházak, képtárak, galériák, hangversenyek, könyvkiadók megvalósításán, működésén munkálkodók? És a rádió-televízió-internet emberei? És az amatőr mozgalmakban résztvevő tanárok, gyógyszerészek, balett-táncosok és kőfaragók? Vagy a nonprofit szféra aktivistái-hivatásosai? A kulturális vállalkozásokban résztvevők?” (Hidy,2001,p.5) Ezekből a gondolatokból is látszik mennyire is szerteágazó a meghatározása, hogy ki is a közművelődési szakember/munkatárs.

Hidy Péterrel és gondolataival egyetértve, én is úgy látom, és tapasztalom, ez egy nagyon elhivatott szakma, mely nem csak ideáltípus, ami a mindenkori társadalmi normákat, ideákat tartalmazza, hanem a valóságos gyakorlatot is. Szükség van vajon a 21. században szükség van-e közművelődési szakemberekre? És a válasz igen, aminek megalapozottsága a kutatásból is kiderül, hiszen valakinek össze kell tartani a közösséget, és közvetíteni kell a kultúrát feléjük, meg kell mutatni a kis közösségeknek, hogy szükségük van az erőforrások összehangolására, hiszen sajnálatos módon nem mindenki tud saját magának egy kirándulást vagy színházlátogatást szervezni, viszont egy közösség tagjaként szívesen elmegy, illetve lehetősége van elmenni, mert önerőből ez sajnos nem lenne biztosított.

Szedlacsek Emíliával készült interjúban fogalmazta meg azt a gondolatot, hogy ki is a közösségsszervező (Szín-XXVIII. évf.2-3. szám, p.:9). A közösségsszervezőnek be kell vonni akit csak tud, hiszen ez a munkája, ez a küldetése. Ami a mi szakmánkban elengedhetetlen, az a közösség. A közösség örök, csak mindent újra kell tanulnunk, meg kell újítani, aktualizálni, hiszen a kultúrafogyasztás nagyon megváltozott az elmúlt évek alatt. Ami ehhez hozzátartozik a lexikális tudás és a gyakorlat is. Az életünknek elengedhetetlen része a boldogság, a szórakozás és a jókedv, a tréfa, vidámság, a jó szomszédi viszonyok, a jeles napok és az egyházi, világi ünnepek. Megváltoztak a települések, a II. világháború után megváltozott a település

szerkezete, hiszen sokan elköltöztek, új lakók jöttek, így változnak a szokások, ezzel egy szakembernek lépést kell tartania és mindent megmozgatni, hogy elérje az új lakókat, közösségeket. Egy közösség által az ember képessé válik arra, hogy ebben a változó világban tudjon élni, hogy a javára fordítsa, sőt akár irányítani átalakítani is tudja.

2.1 AZ ELMÚLT 65-70 ÉV SZAKMAI FEJLŐDÉS A KÖZMŰVELŐDÉSBEN

Az 1950-es évektől napjainkig van lehetőség felsőfokú közművelődési szakemberképzésre, közösség szervezésre. Az évek alatt nagyon sok változáson, átalakuláson ment keresztül, ez a szakma megannyi „harcot” és „szélmalomharcot” vívott, de mára már elmondhatjuk, hogy elérte a csúcspontot a képzés, hiszen egyre többen jelentkeznek erre a szakra. Jelenleg a harmadik legkeresettebb szak (felvi.hu). Egy törvényi módosításnak köszönhetően előírás is lett, hogy a kis településen közösségi színtereken legalább középfokú végzettséggel, míg városokban, közösségi intézményekben felsőfokú végzettséggel rendelkezzenek a szakemberek. Jelenleg alapszakon (közösség szervező BA szak, 3 szakiránnyal: humánfejlesztő, ifjúság szervező és kulturális közösség szervező) mesterképzésen (MA, kulturális mediáció), illetve tudományos (PhD) fokozaton is lehetőség van a szakma elsajátítására.

A közművelődési szakemberek képzéseinek kezdete a II. világháborút követő időkre tehetőek, főként szabadiskolák alap-, közép-, és felsőfokón oktattak népművelési ismereteket. A Szabadművelődési Akadémián úgynevezett szabadművelődési ügyvivőket, illetve kulturális vezetőképző tanfolyamokat indítottak. Karácsony Sándor nevéhez kapcsolódik, hogy több tanító-, és tanárképző főiskolán is megjelentek ezen ismeretek, a szabadművelődési órák keretein belül. (Durkó,1998:75, Karácsony,1947)

A szakemberképzés intézményesülése Debrecenhez köthető, amely 1956. szeptember 26-án nyitotta meg kapuit a hallgatói számára. Kende István az akkori Népművelési Minisztérium miniszterhelyettese ezekkel a sorokkal jellemezte a képzés fontosságát: „Legyen az új szak méltó folytatása-írja- a debreceni egyetem, a debreceni kultúra nagy hagyományainak, segítse azoknak nevelését, akik az egykori nemes népművelők, debreceni tanítványok, Fazekasok, Csokonaik, Móriczok, Adyk, és a többiek örökébe lépnek”.(Kende 1956) A szakemberképzés alapítója pedig Durkó Mátyás(1926-2005) volt, akinek a fő célja a debreceni szakemberképzés működtetése. A szak elindulása után sorra nyíltak az egyetemek, főiskolák az elkövetkezendő időszakban, 1961-ben a budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetemen, Maróti Andor vezetésével, 1963-ban a Kossuth Lajos Tudományegyetemen, 1962-ben Szombathelyen, 1971-ben a Kossuth Lajos Tudományegyetem 15. évfordulóján létrejött a Felnőttnevelési és

Közművelődési Tanszék Durkó Mátyás vezetésével, 1972-ben a gödöllői Agrártudományi Egyetemen indult főiskolai közművelődési képzés, ez a későbbiekben átkerült Jászberénybe, 1975-ben öt tanári és tanítóképző főiskolán, Egerben, Nyíregyházán, Pécsen, Szegeden és Budapesten. 1976-ban, Baján önálló Közművelődési Tanszék alakult az Eötvös József Főiskolán. 1987-ben elsőként, Esztergomban indult el a 4 éves tanító-művelődésszervező szakos képzés. Az egyetemi 5 éves művelődési (és felnőttképzési) menedzser szak indításának jogát Pécs és Debrecen tudhatta a magáénak. 1993-ban lehetőség nyílt a PhD fokozat megszerzésére is kulturális területen. Napjainkban 4 képzőintézményben van lehetőség doktori fokozat megszerzésére, Pécsen, Debrecenben, Budapesten és Egerben. (Juhász, 2020)

2.2 SZAKMA IRÁNYÍTÁSA, FUNKCIÓI, JELLEMZŐI

A magyar közművelődés története egészen a reformkorig nyúlik vissza. Az ekkor megalakított körök, egyesületek és tágabb értelemben a magyarországi civil társadalom létrejötte kiemelten fontos kultúra-, közösség- és társadalomszervező, valamint gazdasági érdekvédelmi szerepet töltött be. (Závogyán, 2022)

A Nemzeti Művelődési Intézet állami közfeladatokat ellátó közművelődési intézmény, a Kulturális és Innovációs Minisztériummal kötött közszolgáltatási szerződés keretein belül. 2012-ben megalakult a Nemzeti Művelődési Intézet, mely fejleszteni, átszervezni kezdte a közművelődést, a közművelődési feladatokat. Áttekintették az akkori helyzetet, stratégiákat állítottak össze és egy nagyszabású fejlődés indult útjára. Magyarország Kormánya minden segítséget megadott, és támogatta az ágazat átalakítását. „A közösségi művelődés a maga sajátos eszközeivel fokozatosan hozzájárult a nemzeti összetartozás megerősítéséhez, a vidéki Magyarország értékeinek megőrzéséhez, a gazdaságélénkítéséhez, és az általános gyarapodáshoz. E folyamat a művelődéstörténeti léptékkal mérve kiemelkedő mérföldköve a kulturális élet ezen belül a közművelődési törvény szabályozásának átfogó megújítása volt.” (Útmutató1) A Művelődési Intézet képzéseket indít, kutatásokat támogat és kiadványokat, útmutatókat készít, szakmai konferenciákat, programokat valósít meg, ezzel is segítve a közművelődésben dolgozó kollégákat.

A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997.évi CXL. törvény módosításával vette kezdetét az átalakítás, amely nagy változásokat hozott a települések életében. 2012-től a megyei közművelődési feladatellátás Nemzeti Művelődési Intézetbe történő integrálásával és szükséges infrastruktúra egységesítésével kialakulhatott egy szakmailag egységes, de még megyei sajátosságait megtartva egy

közművelődési szolgáltatási rendszer. A Művelődési Intézet több program, projekt segítségével nyitott utat a szakma fejlődésének, ilyenek például: „Újra öltünk, örökítünk”, a Pajtaszínház, a Bűvös Bábos, a Kapunyitógaó programok és az újak közül is említve az aSzakkör (2020) és a Petőfi Kulturális Program (2023). 2013-ban az országos mintaprogramok sorában indult el a „Kulturális Közfoglalkoztatási Program”. A normatíva emelésével a kisebb településeket próbálták meg elsősorban segíteni, hogy a kulturális alapszolgáltatásokat tudják biztosítani. A törvény módosítás legnagyobb eredménye, hogy a közművelődési minőségbiztosítás alapelveihez igazodva minimum követelményeket határozzon meg a helyi kulturális feladatellátáshoz. A jogszabály alappilléreinek legfontosabb eleme a szakemberképzés, hiszen szakember hiánnyal szembesültek.

Legfontosabb célként a Nemzeti Művelődési Intézet megfogalmazása szerint a magyar emberek nemzeti és helyi identitását, valamint a tudatos érték – és közösségalapú társadalom- és gazdaságfejlesztését, illetve a magyar nemzet értékeinek erőforrásait kell előtérbe helyezni, kiaknázni, és használni (Juhász, Benkei-Kovács & Márkus, 2024).

Az 1997.évi CXL. törvénynek fontossága a társadalom közös érdeke a nemzeti, nemzetiségi kulturális hagyományok megőrzése, méltó folytatása, a közösségi és egyéni művelődés személyi, szellemi, gazdasági feltételeinek javítása, a polgárok életminőségét javító, értékhozó tevékenységek, valamint az ezek megvalósulására létrejött intézmények és szervezetek működésének elősegítése, amely törekvés a kulturális alapellátás rendszerében testesül meg.

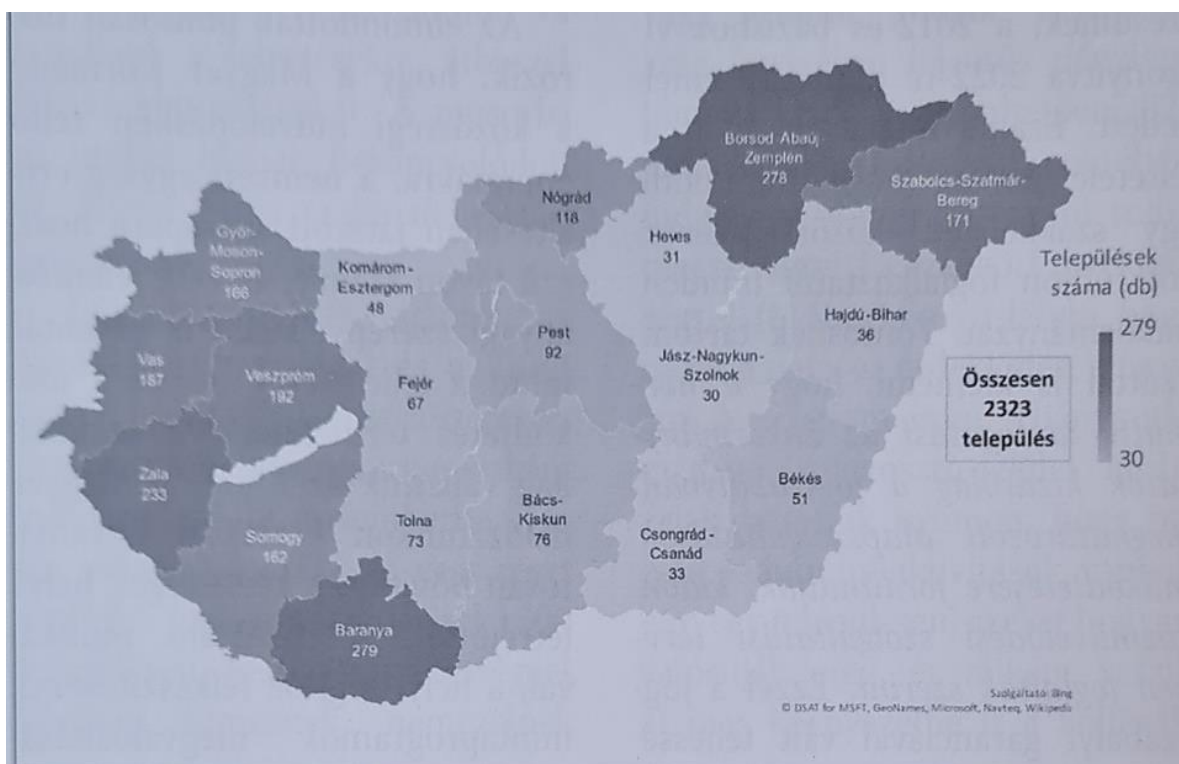
A Művelődési Intézet 2020 novemberében indította útnak a Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Programját, másnéven a KFKP-t. Ennek a programnak köszönhetően az önkormányzatok, a közösségi színterek és intézmények eleget tudtak tenni a törvényben meghatározott kötelező vállalásoknak. A közösségi színtereken, legalább középfokú, még az intézményekben felsőfokú végzettséggel kell rendelkeznie egy közművelődési szakembernek. Ezt a programot az Emberi Erőforrások Minisztériuma segítségével tudták közösen megvalósítani, közel 2000 kollégát képeztek ebben a közel egy éves intervallumba. A támogatás feltétele, hogy a végzett szakembernek fél évet az önkormányzatnál kellett maradnia. A képzések alatt megtanultak a szakemberek statisztikákat készíteni, és elemezni, a helyi közművelődési rendelet átdolgozásában is segítséget tudtak nyújtani, megtanulták az éves kötelező terveket elkészíteni, mint például a szolgáltatási terv, az éves munkaterv, képzési, és beiskolázási tervek, beszámolók készítése, költségvetés tervek készítése, illetve a rendezvények

forгатóкőnyveit is megtanulhatták, hogyan is kell helyen elkészíteni. (Erdélyi E., Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Program, Szín, p:54-57.)

Az első ábrán (1.ábra: Települések megfelelő végzettségű közművelődési szakemberek nélkül 2017.június, azaz 1997.évi CXL. törvény módosításakor fennálló állapot) jól látható, hogy 2017-ben milyen sok településen nem volt meg a megfelelő szakember. Baranya Vármegyében 279 településen hiányzott. Ehhez a számhoz képest a KFKP után lecsökkent ez a szám 28-ra. (2.ábra: Települések megfelelő végzettségű közművelődési szakember nélkül, 2021. november, KFKP után fennálló állapot) Országos szinten ez egy nagyon nagy képzési akció volt, amivel segítették az önkormányzatok munkáját.

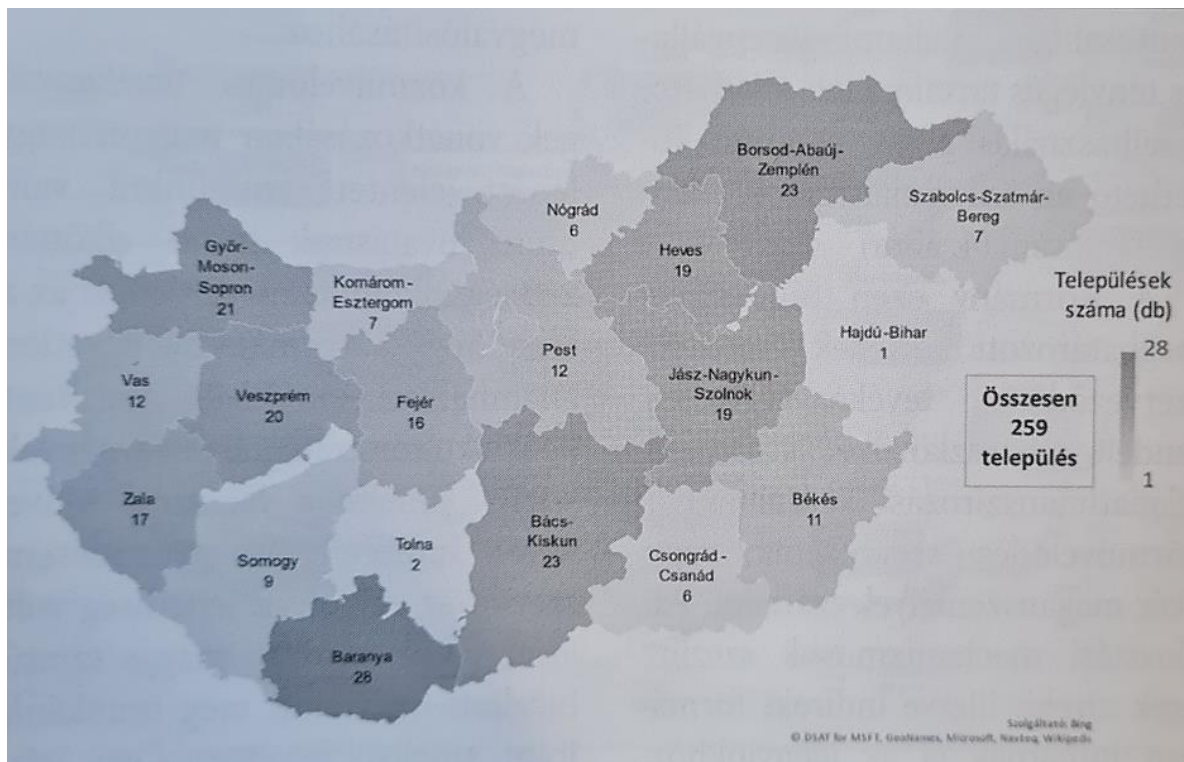
1.ábra: Települések megfelelő végzettségű közművelődési szakemberek nélkül

2017.június, azaz 1997.évi CXL. törvény módosításakor fennálló állapot

Forrás: Szín-Közösségi Művelődés, 2022. december 27/4

2. ábra: Települések megfelelő végzettségű közművelődési szakember nélkül

2021. november, KFKP után fennálló állapot

Forrás: Szín-Közösségi Művelődés, 2022. december 27/4

2.3 A KÖZMŰVELŐDÉSI ALAPSZOLGÁLTATÁSOK

Az alapszolgáltatások meghatározása, majd tartalmának, továbbá szakmai, személyi, és infrastrukturális feltételeit miniszteri rendelet keretében határozzák meg, ez ebben az esetben a 20/2018. (VII.9.) EMMI rendelet a közművelődési alapszolgáltatások, valamint közművelődési intézmények és közösségi szinterek kötelezettségeiről.

Az alapszolgáltatások a következők: (kult.tv 76§)

- a művelődő közösségek létrejöttének elősegítése, működésük támogatása, fejlődésük segítése, a közművelődési tevékenységek és a művelődő közösségek számára helyszín biztosítása
- a közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése
- az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek biztosítása
- a hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítése feltételének biztosítása
- az amatőr alkotó- és előadó-művészi tevékenységek feltételeinek biztosítása

- a tehetséggondozás és- fejlesztés feltételeinek biztosítása
- a kulturális alapú gazdaságfejlesztés

A kulturális alapellátás fő célja, hogy mindenki számára hozzáférhetővé tegye az aktív egyének és a közösségek kulturfogyasztását. Minden településnek lehetősége legyen, arra, hogy megmutassa, kifejezze az értékeit, céljait, fejlesztési irányvonalait, közösségi életének fejlesztését, közös jövőképet. A közművelődési szakterület lényege a közösségépítés.

Törvényileg meghatározták, hogy közigazgatási területi egységenként a feladatrendszer hány elemét kell biztosítani. Így az 1000 fős lakosságszámig az első alapszolgáltatást, 1000 fő felett 5000 főig az első alapszolgáltatást és plusz egyet, 5000 fő felett az első alapszolgáltatást és legalább kettőt még, megyei jogú városban és a főváros kerületeiben az összes alapszolgáltatást biztosítani kell. (kult tv.)

3. A VIZSGÁLT INTÉZMÉNYRENDSZER ÉS A KUTATÁSI KÖRÜLMÉNYEK

3.1 INTÉZMÉNYRENDSZERI JELLEMZŐK

Magyarországon 3155 településen működő 6291 közművelődési intézmény, közösségi színtér van, ezek vezetéséhez elengedhetetlen feltétel a jó szakember, ebből Baranya vármegyében 301 település található, javarészt aprófalvas települések, a törvényi jogszabály megengedi, hogy egy közművelődési munkatárs maximum 3 településen dolgozzon, így nem kellett minden közösségi színtérre egy külön szakember.(kult tv.)

Közösségi színteret minden településen a önkormányzatnak biztosítani kell, minimum az első alapszolgáltatással, ami a következő: a művelődő közösségek létrejöttének elősegítése, működésük támogatása, fejlődésük segítése, a közművelődési tevékenységek és a művelődő közösségek számára helyszín biztosítása. Rendszeresen működő létesítmény, legalább középfokú végzettséggel rendelkező szakembernek kell ott dolgoznia.(kult.tv)

A közművelődési intézményeknek különböző típusai vannak, külön részletes szabályozás vonatkozik rájuk, mind infrastrukturális szempontból, mind közművelődési szakember szempontjából, hiszen itt már felsőfokú végzettséggel kell rendelkeznie. (kult.tv.)

És akkor lássuk milyen közművelődési intézmények vannak:

- művelődési ház,
- művelődési központ,
- kulturális központ,
- többfunkciós közművelődési intézmény,
- népfőiskola,
- népi kézműves alkotóház,
- gyermek-, illetve ifjúsági ház,
- szabadidőközpont.

Városi rangú településeknek legalább művelődési házat kell biztosítaniuk.

Helyi közművelődési rendeletet kell létrehozni a településeknek, egyeztetve a Közművelődési Kerekasztallal, a települési önkormányzattal, az esetleges települési nemzetiségi

önkormányzattal/önkormányzatokkal, együttesen alkotják meg a közösségre vonatkozó közművelődési alapszolgáltatásokat. A rendelet címében szerepelnie kell a közművelődési fogalmának.

A kutatásunkban Baranya vármegye települések közművelődési szakembereit/munkatársait kérdeztük az aktuális helyzetről. A fő cél az volt, hogy egy átfogó képet kapjunk a jelenlegi problémákról, nehézségekről és a bevált jógyakorlatokat osszák meg velünk. A legtöbb választ közösségi színterekből kaptuk, de egy pécsi válaszadónk is volt, ő szintén önkormányzat keretein belül látja el a kulturális feladatokat.

3.2 Célcsoport jellemzők

A kutatási célcsoport, Baranya vármegyei közművelődési szakemberei, munkatársai voltak. Baranyában 301 település található, területét tekintve, nagyon szabdalt apró falvas kis települések. Túlnyomó részben ez jellemzi. A kérdőívet 301 település, 274 illetékes szakemberének jutattuk el, és 43-ból érkezett értékelhető kitöltés. A kapott válaszokat áttekintve, röviden elmondható, hogy szinte az összes kis és nagyobb falu, község, sőt, mint Pécs is ugyanazokkal a nehézségekkel, problémákkal küzd, az érdemi különbség közöttük a lakosságszám. Elmondható, hogy a célcsoport tagjait a szakmai iránti elhivatottság jellemezte, és ez rányomta bélyegét a válaszok teljességére, minőségére, a meglátások szakszerűségére és összességében az aktivitásra.

3.3 Kutatási módszertan

A kutatás eszközéül a kérdőívet választottuk, ugyanis nagyobb létszámú csoportról volt szó, illetve elvárható volt, hogy a válaszokat megfelelő minőségben fogalmazzák meg. A kérdőíves felmérés eredményeinek ismeretében 7 fővel mélyinterjú is készült, ezek célja az összefüggések feltárása, illetve bizonyos egyéni sajátosságok begyűjtése volt. A szakmai végzettség, a szakmai aktivitás és a különböző képzéseken, programokon való közös részvétel jól alapozta meg azt a bizalmi viszonyt, aminek köszönhetően tartalmas interjúk készültek. Ezek eredményei nem külön kerülnek bemutatásra, hanem bele lettek szöve az elemzésekbe.

A kérdőívben különböző válaszadási lehetőséget is kínáltunk, így minél teljesebb és jobb képet kapva a jelenlegi helyzetről. Megtalálható volt a skálás kérdéskör, a nyitott és zárt kérdések köre, és esszére, azaz pár gondolatban kifejtős válaszadásra is adtunk lehetőséget. A kutatásban

megtalálhatóak voltak a településre, közösségekre és a munkatársakra is vonatkozó kérdések, jellemzők, demográfiai adatok.

3.4. A kutatás körülményei

A témakör elméleti kereteinek és aktuális jellemzőinek áttekintése után a kutatási kérdések megfogalmazása következett, majd hogy ezeket vizsgálni lehessen, elkészítettük a kutatási eszközünket, a kérdőívet. A kérdőív a területi igazgatóság segítségével lett kiküldve a közművelődésben dolgozó kollégáknak, és az általuk adott válaszokat online felületen gyűjtöttük össze. A kérdőív két alkalommal került kiküldésre, és így a célcsoport nagyjából hatoda adott értékelhető kitöltést. Megjegyzendő, hogy aki válaszolt, kimondottan komolyan vette a feladatot, egyrészt nem voltak részlegesen kitöltött kérdőívek, másrészt főleg a nyitott kérdéseknél volt érezhető a szakmai elhivatottság és árnyalt megfogalmazás. A lekérdezés 2024 júniusában és júliusában történt meg.

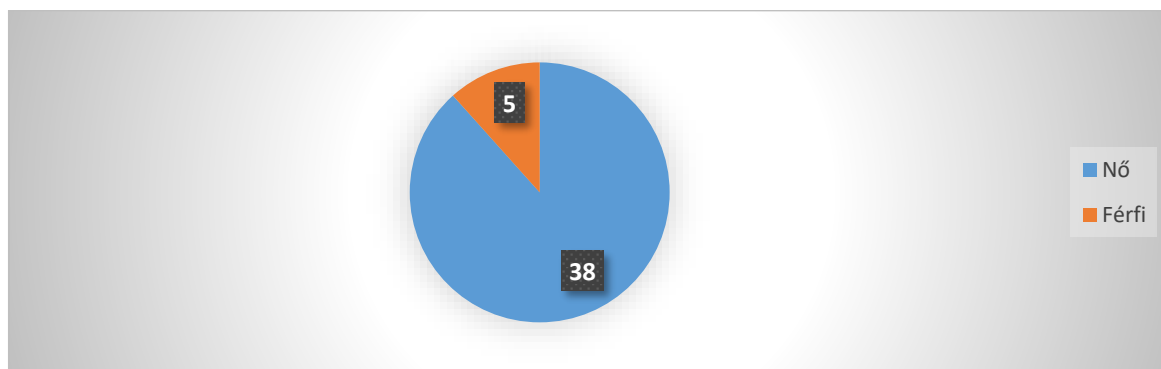
4. ÖNÁLLÓ KUTATÁSI EREDMÉNYEK

Mint, ahogy már említettem egy elég meghatározott célcsoporttal dolgoztunk, mind földrajzilag, mind elhivatottság szerint. Az eredményeket tekintve általánosságban elmondható, hogy a kapott válaszok nagymértékben összecsengtek, vagyis azonos problémakörök jellemzik az intézményrendszer működését.

Először a munkatársakra vonatkozó kérdésekre kapott válaszokat mutatom be. Megfogalmazásra kerültek az általános kérdések, amelyek néha igen meglepő válaszokat eredményeztek, a várható tendenciák mellett. Az első ilyen kérdés (3.ábra: Közművelődési szakember/munkatárs neme) az első kérdés alapján kijelenthető, hogy ez inkább női szakma, mintsem férfi. Bár, a szakirodalmat tekintve és a szakmai úttörőket, igen szép számban férfiak voltak.

Az ábrán jól látható, hogy jelenleg Baranya vármegyében, milyen a nemek megoszlása a szakmában. A 88,4% azaz 38 fő nő, 11,6% ami pedig 5 fő férfi, ebből is jól kirajzolódik, hogy a nők vannak többségben.

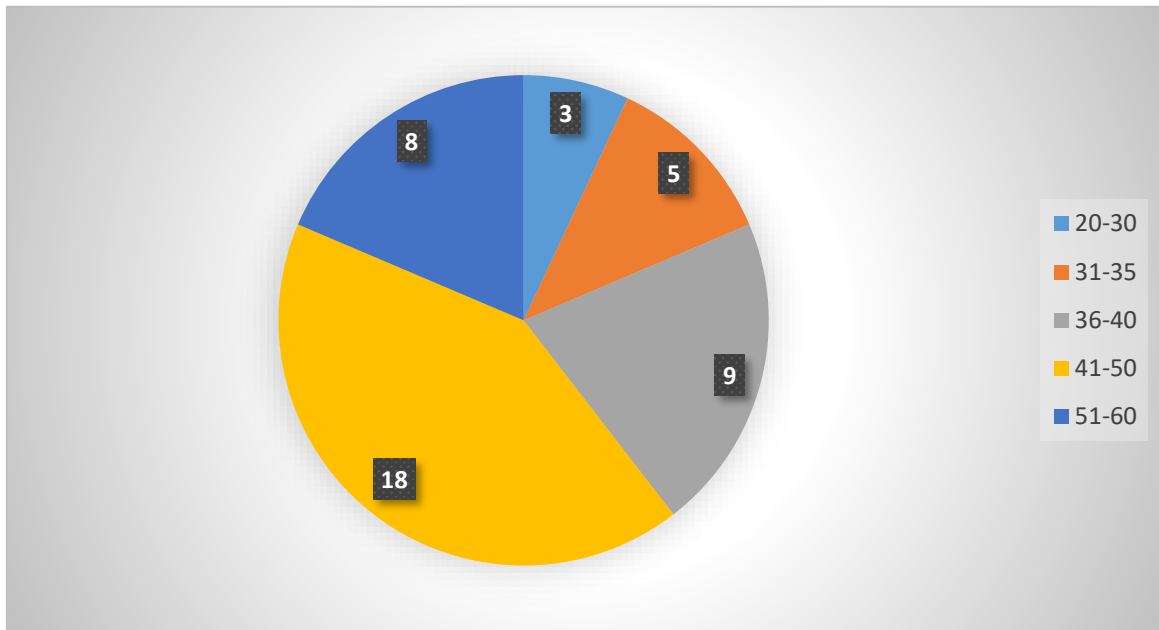
3.ábra: Közművelődési szakember/munkatárs neme N=43

Forrás: saját szerkesztés

A 4. ábra: a közművelődési szakember/munkatárs kora esetében már érdekesebb volt az eredmény, hiszen a fiatalok körében nem elterjedt még a szakma. A beérkezett válaszok alapján elmondható, hogy válaszadók közül 3 fő fiatal van. A fiatalokat saját tapasztalat alapján nehezebben fogadja el egy közösség, főleg, ha esetlen a szakember nem is helybeli. A jó munkavégzéshez kell természetesen egy jó befogadó környezet is. A 41-50 év közötti munkatársak vannak a legtöbben 39%-kal, ami 18 fő. Itt a bizalom is sokkal nagyobb a lakosság részéről, az idősebb korosztály megbízhatóbb, kiszámíthatóbb.

4.ábra: A közművelődési szakember/munkatárs kora

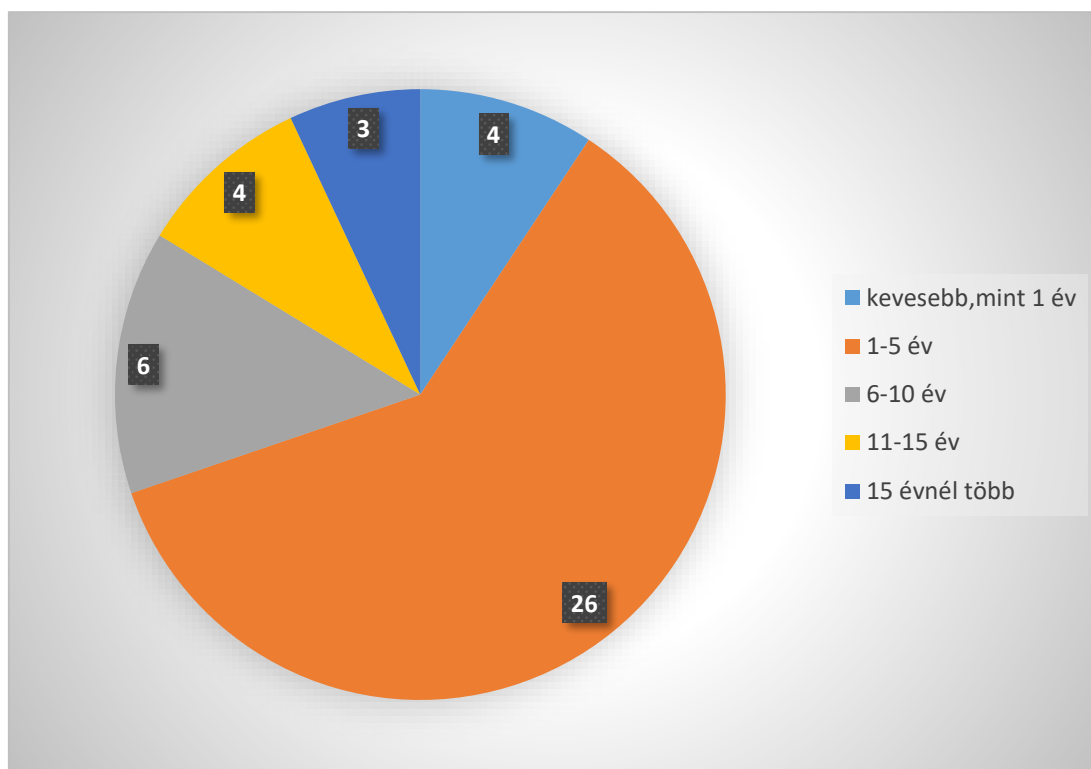
Forrás: saját szerkesztés

A következő ábrán (5.ábra A válaszadók munkavégzésének időtartama) azt vizsgálhatjuk, hogy a közművelődési munkatársak mióta is vannak ezen a pályán. Ezt a kérdést több szempontból is fontosnak láttuk, hiszen az elmúlt pár évben nagyon sokan szereztek végzettséget a törvényi módosításnak köszönhetően. 2020-2021-ben a Nemzeti Művelődési Intézet egy nagyszabású programot indított el, ez volt a Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Program (KFKP). Ennek keretein belül közép- és felsőfokú szakképzettséggel végeztek a szakemberek, közel 2000 főt sikerült bevonni ebbe a programba. A jogszabály módosításnak 2021. január 1-ig kellett eleget tenniük a közművelődési intézményeknek és színtereknek. A színtereken legalább középfokú, míg az intézményekben felsőfokú végzettséggel kellett rendelkeznie a szakembernek. A települési önkormányzatok a programba való becsatlakozásnak köszönhetően meg tudtak felelni a jogszabályban előírtaknak. A csatlakozás egyik feltétele, az volt, hogy az önkormányzatoknak további foglalkoztatási nyilatkozatot kellett kitölteniük, ami hat hónap volt. A törvény lehetőséget biztosít arra, hogy egy közművelődési munkatárs/szakember maximum három települést láthat el közművelődési feladatokat, ezzel részben segítették az önkormányzatokat, hogy egy együttműködési szerződéssel ezt kivitelezni tudják.

A kutatásunkban is megjelenik ennek a programnak a hatása, hiszen 60,5% nyilatkozta azt, hogy 1-5 év között van a szakmában. Ez a szám kimondottan magas, hiszen a válaszadókból

25 főt jelent. A lemorzsolódás miatt, vannak jelenleg is futó képzések, ahol az új kollégák ennek a törvényben meghatározott feltételnek eleget tudnak tenni. Talán jelenleg annyi a nehézség, hogy nem mind a 19 vármegyében indítanak közép- és felsőfokú képzést, így kicsit távolabb kell utazniuk a leendő közművelődési munkatársnak. Akik már régebb óta dolgoznak ezen a pályán, de nem volt meg a megfelelő végzettségük, ők is becsatlakoztak ezekbe a képzésekbe.

5.ábra: A válaszadók munkavégzésének időtartama N=43

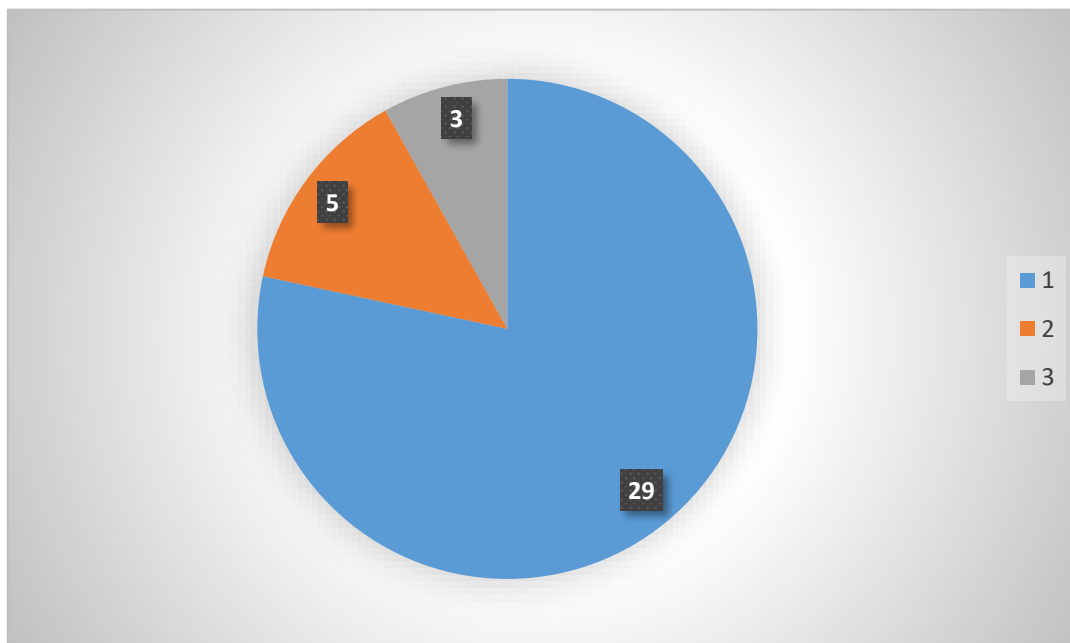

Forrás: saját szerkesztés

Az 1997.évi CXL törvényben és a hozzá tartozó EMMI rendeletben meghatározott település szám a maximum három, ami azt jelenti, hogy egy közművelődési szakember, három helyen láthatja el a közművelődési feladatokat. Így adta magát ez a kérdés is, hogy a válaszadó szakemberek közül ki hány helyen látja el. A 43 válaszadóból, 29 fő, (67,4%) egy településen, öt fő (11,6%) kettő településen, és kilenc fő (20,9%) pedig három településen. (6.ábra) Ehhez a kérdéshez tartozik az is, hogy milyen szervezetnél látja el, (7.ábra: Szervezet, ahol ellátja közművelődési feladatokat). Nagy általánosságban elmondható, hogy a kis településeken, az önkormányzat keretein belül látják el. Mivel törvényben meghatározott, hogy közművelődési munkatársnak, szakembernek kell a településen dolgoznia, így 2-3 önkormányzat Együttműködési szerződés keretein belül könnyebben meg tudnak felelni ennek a

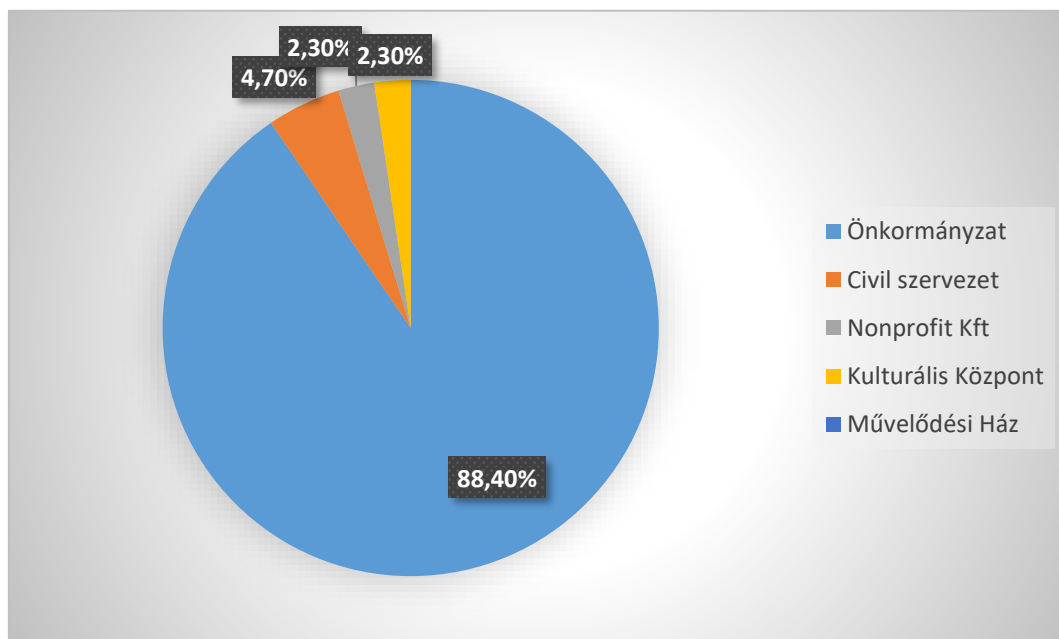
kötelezettségnek a válaszadók közül ez jól látható, hiszen, 88,4%, azaz 38 fő nyilatkozta, azt, hogy önkormányzatnál dolgozik.

6. ábra: Település szám N=43

Forrás: saját szerkesztés

7. ábra: Szervezet, ahol ellátja a közművelődési feladatokat

Forrás: saját szerkesztés

Juhász Erika által megfogalmazott mondat a szakmai utánpótlás és a felsőoktatási kérdésekhez: „a humán-szolgáltatási szakma, nincs szakember nélkül, mert ha nincs szakember, nem kell intézményrendszer, és ha nincs intézményrendszer, akkor nincs tevékenységi rendszer sem, és akkor nem tudjuk érvényesíteni azt, az alkotmányos jogunkat, miszerint a műveltséget, a művelődés lehetőségét mindenki számára elérhetővé kell tenni.” (Juhász, 2023)

Ebben a mondatban minden fontos benne van, hiszen, ahhoz, hogy jól működjön egy közösségi szintér, vagy egy intézmény elengedhetetlen a megfelelő szakember. A szakembernek nem csak lexikális tudással kell rendelkeznie, hanem kompetenciákkal, tulajdonságokkal is. Akár a már említett KFKP-ben vagy a felsőoktatási rendszerben, ehhez nagyon sokat tanulhatnak a kiváló oktatóktól, hiszen közülük többen is ebben a szakmában tevékenykednek. Így nem csak elméletben, hanem a gyakorlati életből is tudnak példákat, jógyakorlatokat hozni. Akik, mint, az előző ábrán (4.ábra: Közművelődési munkatárs kora) ott is látható, hogy inkább a 35 év felettiek körében elterjedtebb ez a szakma. Még is érdekes számomra, hogy ők azok, akiknek még nincs felsőfokú végzettségük (8.ábra), viszont terveznek továbbtanulást.

Az oktatási rendszerből való kibocsátással a válaszadóink közül a többség, közepesen van megelégedve, (9.ábra). Ez talán annak is köszönhető, hogy a nappali tagozatosok közül elég sokan áttérnek a humán erőforrás pályára, bízva a jobb fizetésben, kevesebb munkában töltött időben, így a kulturális rendezvényszervezés kicsit háttérbe szorul, hiszen, van, hogy a 24 óra is kevés ebben a szakmában. Ez az egyik olyan szakma, ahol élethosszig kell tanulni, mivel itt is vannak változások, akár jogszabály, akár települések között eltérő, mikor vált a munkatárs, akár a képzések tekintetében.

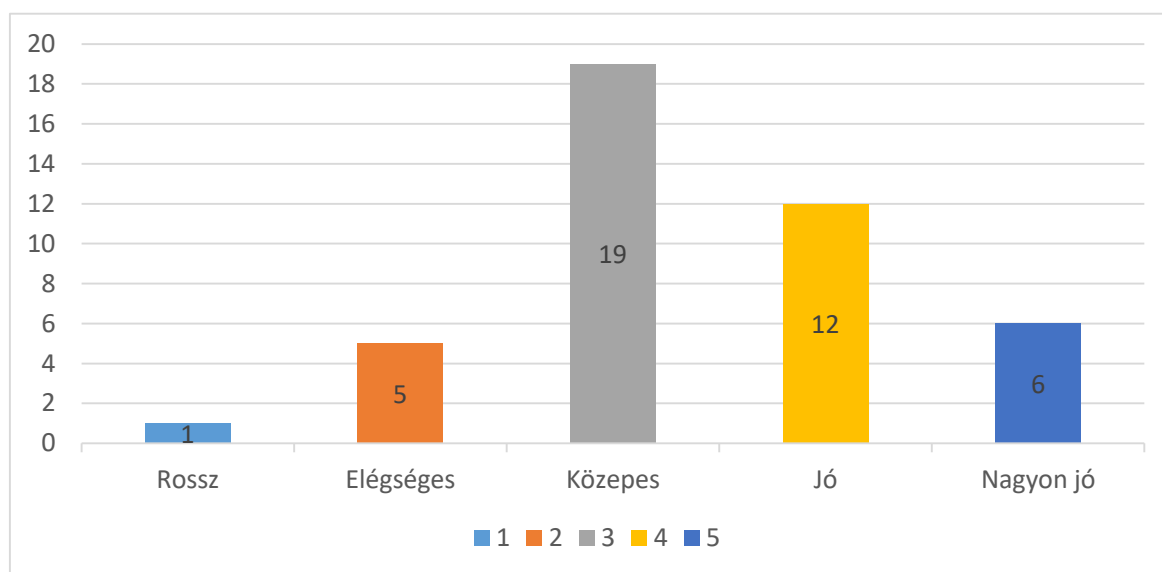
A tanulmányom elején már említettem, hogy a felsőoktatási rendszerben van lehetőség közösség szervezést tanulni, alapszakon (BA) szinten három szakirány választható, kulturális közösség szervező, ifjúsági közösség szervező, és humánfejlesztő szakirány. Ezen a szinten 3 éves a képzés, az első két évben az alapokat tanulhatják meg az elhivatottak, majd a harmadik évben szakosodnak. Mesterszakon (MA) kettő év áll rendelkezésre, hogy elsajátítsák a képzési anyagot. Erre azok jelentkeznek inkább, akik már a szakmában dolgoznak, és esetleg az előrébb jutáshoz szükséges az mesterfokú végzettség.

Jelenleg közösség szervező alapszakra 12 felsőoktatási intézménybe, és mesterszakra pedig 6 felsőfokú intézménybe van lehetőség jelentkezni. Jelen állás szerint (2024-es év) a harmadik legkeresettebb képzés. 2023-ban alapképzésre 3050 fő jelentkezett, és 917-en kezdték meg

tanulmányaikat, míg a mesterszakon 146 fő jelentkezett és 73 fő indult el az őszi tanulmányain.
(forrás: felvi.hu)

Ezekből az adatokból is jól látható, hogy egyre többen érdeklődnek a közművelődési felsőoktatási szakjai iránt, és ez nagyon fontos a megfelelően kvalifikált szakemberek utánpótlásában is (Arapovics, Németh & Utry, 2024).

8.ábra Szakmai utánpótlás megítélése az oktatási rendszer kibocsátása után N=43

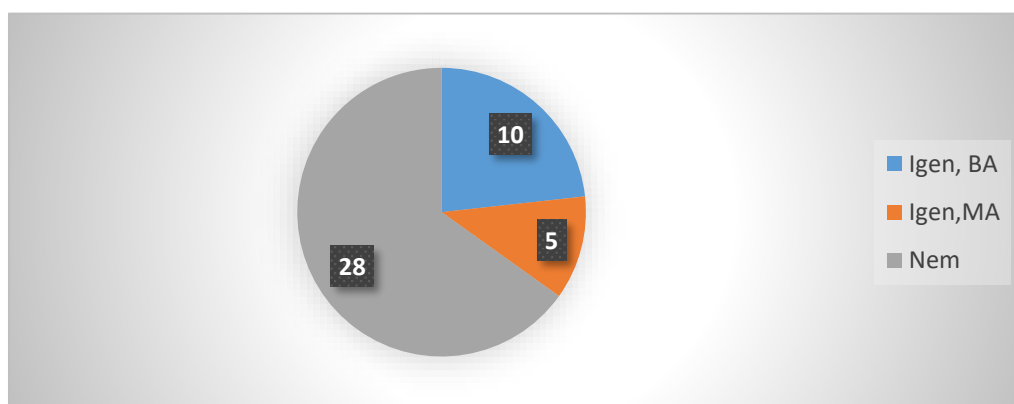

Forrás: saját szerkesztés

A felsőfokú rendszer kialakulás sok harcot vívót már az elmúlt időszakban. Rengeteg változáson esett át, akár mint névváltoztatás, akár mint maga a tanulmányi rendszer átalakítása.

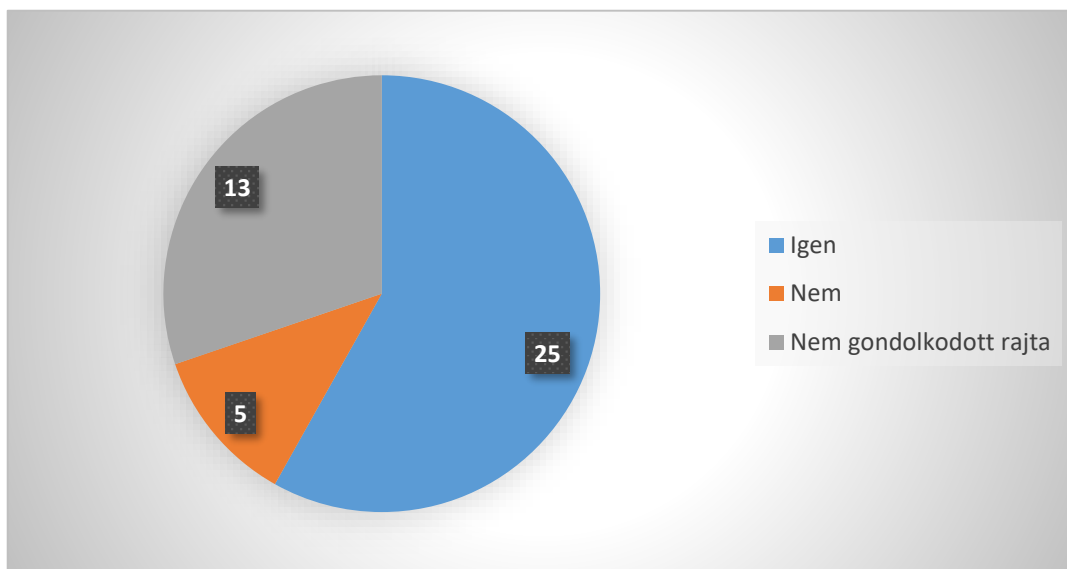
A baranyai szakembereket megkérdezve, láthatjuk, hogy 65,1%, azaz a válaszadókból 28 fő nem rendelkezik felsőfokú végzettséggel, a nagy többségnek az OKJ-s képzés, a Közművelődési és közönségkapcsolati szakember (Közművelődési szakember II. szakmairány) képesítésük van.

9.ábra: Felsőfokú végzettséggel rendelkező közművelődési munkatárs N=43

Forrás: saját szerkesztés

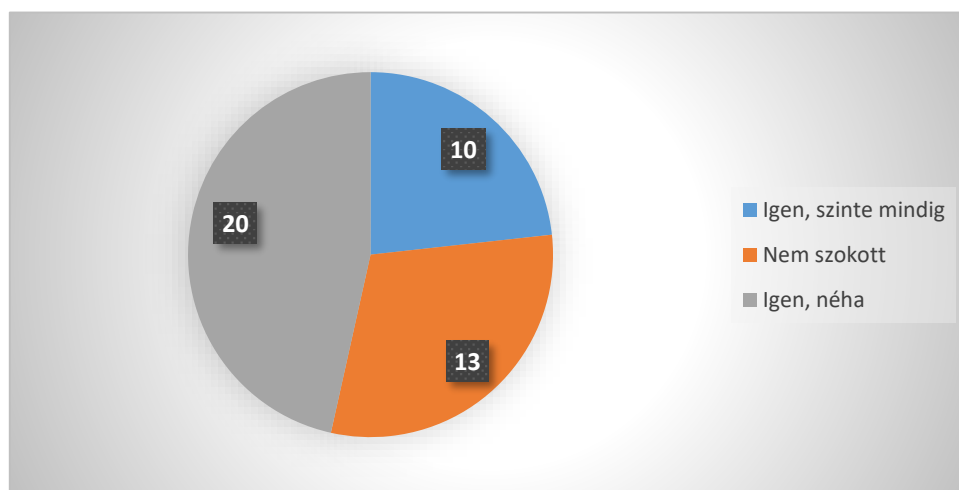
10.ábra: Továbbtanulásra való hajlandóság N=43

Forrás: saját szerkesztés

A jogszabály előírja a kötelező akkreditált pontokat is, így különböző Közművelődési Akkreditációs Bizottság, úgynevezett KAB-os képzéseket szerveznek a megyékben. Például Színháziskola, Közösségszervezést támogató digitális módszerek, Kommunikáció és protokoll gyakorlata a közösségi művelődésben, Amatőr művészeti csoportok mentorálása, Fotó-videó alapismeretek közművelődési szakembereknek, Film és közösség képzés,.. stb, mindemellett különböző szakköri tevékenység (aSzakkör) szervezésében segítenek, képzéssel, alanyaggal, eszközzel.

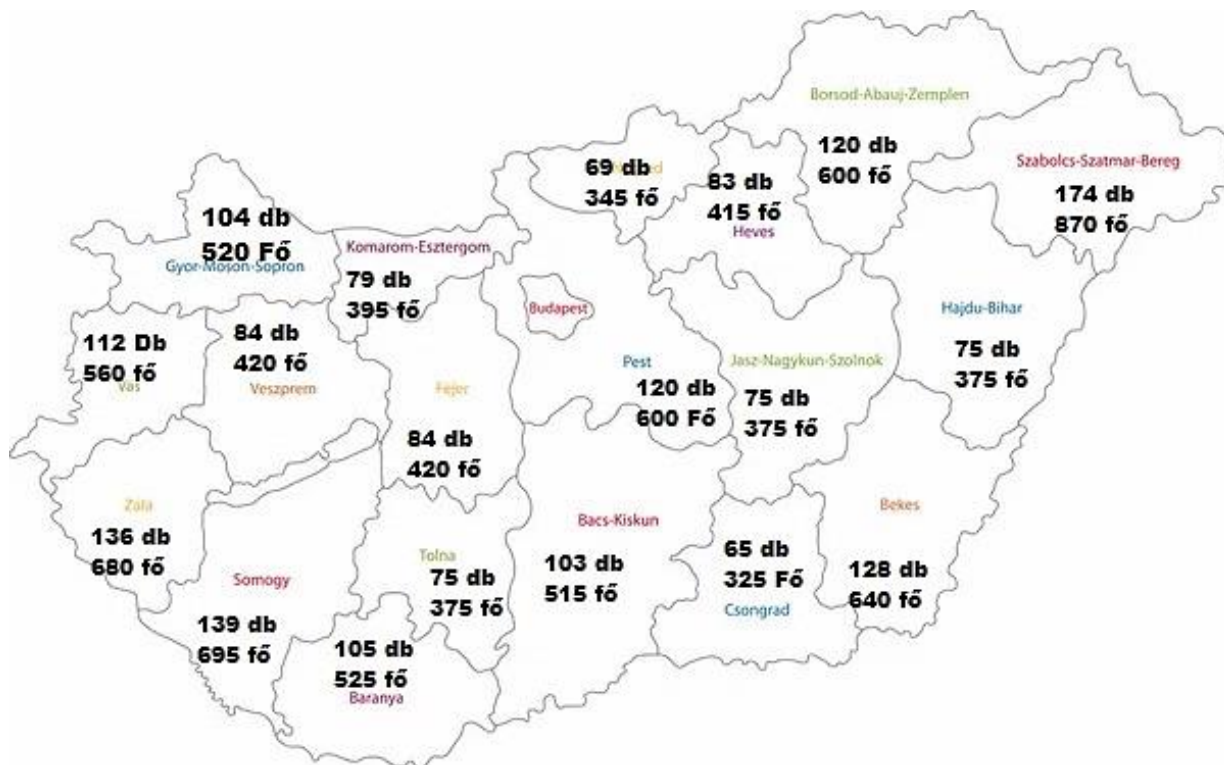
11.ábra: Nemzeti Művelődési Intézet képzéseire való érdeklődés N=43

Forrás: saját szerkesztés

A szakkörös témakörhöz egy kis kitekintést is hozunk, statisztikai adatokat, hogy mennyire is fontos a közösségek számára a szakkör, és mivel a program minimális beruházással hozzáférhető, így nagyon kellendő is, hiszen ezt a kis önkormányzatok, vagy szakkör tagok tudják finanszírozni.

12.ábra: Az aSzakkör program 2023-as szakköri évad megyei lebontásban (db, fő)

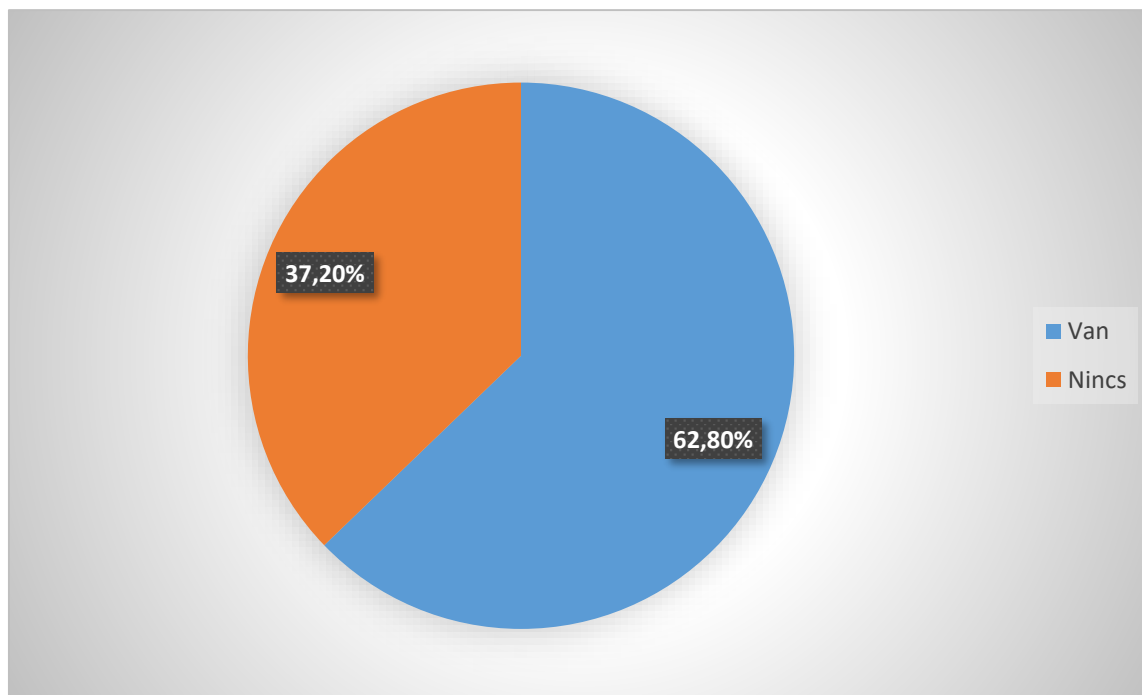
Forrás: saját szerkesztés

Ebből a magyarországi térképből is jól látható, hogy megyénként eltérő, de nagyszámban megjelentek a szakkörök, országos szinten a szakkörök száma: 1930 db, ami azt jelenti, hogy a résztvevők száma: 9650 fő volt. (12.ábra). Ami számunkra fontos, az Baranya vármegye, ahol 105 db szakkört indítottak a tavalyi évben, és 525 főt tudtunk megmozgatni.

A szakköröket, klubokat fontosnak tartjuk, hiszen ezáltal az emberek kis csoportokba formálódnak, ebből szoros és jó barátságok is szövődhetnek, és mind ezek mellett hasznos, akár új dolgokat tanulhatnak meg, mint például: vesszőfonás, bútorfestés, papírfonás, natúrkozmetikumok készítése, de akár lehet helyi indíttatásra például egy háziasszony klub, ahol egymástól tanulnak az asszonyok, férfiak főzni.

Mivel nagyon elterjedt lett az aSzakkör Baranya vármegyében is, így evidens kérdésnek tűnt, hogy megkérdezzük a kollégákat, náluk van-e és ha van, milyen szakkört tartanak. A 43 válaszadó közül, 27-en azt nyilatkozták, hogy megtalálható a településükön valamilyen szakkör.(13.ábra: Az aSzakkör fontossága a településeken) Egy másik kérdésben azt is megkérdeztük, hogy milyen. A következő válaszokat kaptuk:

13. ábra: Az aSzakkör fontossága a településeken

Forrás: saját szerkesztés

A 2023-as szezonban futó és nagy sikereket elért szakkörök a következők voltak: bútorfestés, makramé, natúrkozmetikum, gyertyaöntés, mézeskalács készítés, nemezelés, horgolás, hímző, papírfonás, baba-mama horgolás, szövés kereten, vesszőfonás, és kötésgyönggyel. Vannak települések, ahol 2-3 szakkör is párhuzamosan fut.

A szakkör programot, 2020-ban a COVID alatt indította el a Nemzeti Művelődési Intézet Magyarország Kormányának támogatásával, mely a Tudásunkkal kézen fogva a közösségért program elnevezést kapta. Azóta minden évben meghirdetésre kerül a 20 alkalmas foglalkozás, amihez az alapanyagokat és az eszközöket is biztosítják. Ezeken az alkalmakon az alapoktól indulnak el, és szépen a 20. alkalom végére egy magasabb szintet érnek el a résztvevők. Minden

év végén kiállítás van szervezve, helyi, illetve megyei szinten is, ahol egymás munkáját megcsodálhatják a települések.

A jelenlegi felsorolásban a kollégák saját véleményüket mutatom be. Első kérdés, amit nagyon fontosnak tartottunk, hogy megkérdezzük, az az volt, hogy hogyan is hatott rájuk a COVID és az energiaválság, milyen hatása lett, és a közösségek ezt hogyan is élték meg. (forrás: kérdőív 17. kérdése)

- „megtépázta a közösséget, sajnos az energiaválság miatt a téli időszakban megszorításokat kell alkalmaznunk”
- „A közösségi élet nagyon visszaesett, ez még ma is érezhető.”
- „Sok programot online tartottunk.”
- „Amennyiben röviden kellene megfogalmazni, átlagosan 35-40 százalékos csökkenéssel fordultunk ki a COVID időszakból, majd ezen tovább rontott a megemelkedett energiaár okozta válság. Értendő látogatottságát, aktivitásra, finanszírozásra és így tovább.”
- „Az emberek bezárkóztak, nagyon rossz hatással volt a közösségi életre.”
- „A közösség tagjai eltávolodtak egymástól.”
- „A közösség zárkózott, kicsit érdektelen, nehezen mozgítható. Talán a szakkörök és a kiállításmegnyitók voltak a legérdekeltebb események.”
- „Sajnos ezen időszak nagyon rossz volt számunkra. Be kellett zárni a Művelődési Házat a Covid idején és most a fűtési időszakban is zárva tartottunk.”
- „A Covid után újra kellett építeni a közösségeinket, amit az energiaválság és a gazdasági nehézségek erősen hátráltatnak.”
- „A kötelező bezárást követő időszakban sikerült "visszahozni" az intézménybe a korábban megszokott életet. Sajnos abban az időszakban egy folklórcsoportunk feloszlott, ők azóta sem kezdték el újra a működést. A helyükre azonban szerencsére azóta számos amatőr és alkotó közösség jött létre az intézmény falain belül. Nálunk szerencsére az energiaválság nem volt hatással a folyamatos működésünkre.”

A következő ilyen kérdés, ami esszé formájában került megkérdezésre, az a kitörési pontokra kérdezett rá. „Milyen kitörési pontokat lát a programokat tekintve? (forrás: kérdőív 20. kérdése)

- „Ünnepnaphoz kötődő műsoros kulturális rendezvények.”
- „Helyi közösség újraépítése, fiatalok bevonása, helyben tartása. Pályázati források bevonása, saját erőforrásokból bevételekteremtés növelése.”
- „A mi intézményünk folyamatosan, minden célcsoport számára szervez programot, így minden korosztályt meg tudunk szólítani.”
- „Sajnos a "minden ingyen van" berögződött az emberek fejébe, jelenleg nem látok kitörési pontot.”
- „nem látok lehetőséget kitörni mert a kultúrára igen nagy hatással van a politikai és gazdasági helyzet az emberek hangulatára”
- „Megragadunk minden lehetőséget, támogatást, pl. az NMI által nyújtott lehetőségeket, térségi együttműködést.”

A harmadik ilyen kifejtős kérdéskör az a kihívásokra, nehézségekre kérdezett rá. „Melyek a települést érintő legfontosabb kihívások és nehézségek?” (forrás: kérdőív 21. kérdés)

- „Az emberek újbóli aktivizálása.”
- „Érdektelenség”
- „Turisztikai település lévén megtalálni az egyensúlyt a helyi igények és az ide érkező vendégek igényei között.”
- „Elöregedés”
- „Finanszírozási problémák”
- „A lakosság összetétele elég széles, talán mindenki számára megtalálni a megfelelő programokat, azokat mindenki számára megfelelően színessé tenni. Hiányzik a település iskolájának egy tornaterem, ami a közösségi színtér épületében megvalósuló tornaórákkal jár, ezáltal korlátozottak a lehetőségeink időben, és nem is minden valósítható meg ezáltal megfelelően kialakított környezetben.”
- „Forráshiány, munkaerő hiány, fásultság, bezárkózott lakosság”
- „belső politikai viszályok hatása”
- „Az idősödő lakosság, akik nehezen mozdulnak ki. A fiatalok, akik számára csak a digitális világ létezik.”

- „a város közelsége, és az emberek érdektelensége, kis település nem tud versenyezni a város rendezvényeivel”

5. ÖSSZEGZÉS ÉS FEJLESZTÉSI JAVASLATOK

A fejlesztési javaslatok egyrészt támaszkodnak a kutatási eredményekre, másrészt a saját gyakorlati tapasztalataimra, harmadrészt azon gondolatokra, amelyeket a kollégák osztottak meg velem. Szinte minden településen, akik kitöltötték a kérdőívet, a legfőbb, legnagyobb gondot okozó probléma a forráshiány volt. Sajnos a normatíva, nagyon kevésre elegendő. Hiszen vannak települések, ahol a szakemberek bérét ebből az összegből finanszírozzák, mert az önkormányzatoknak kevés a bevételük. Ebből következik, elmaradnak a színvonalasabb rendezvények, hiszen arra már nem marad forrás. A pályázatokat tekintve, elmondhatjuk, hogy elég jó helyzetben vannak jelenleg, mert van lehetőség szakkörre pályázni (aSzakkör), ahol nagyon sok alapanyagot, és eszközt biztosít a Nemzeti Művelődési Intézet, így 20 alkalommal egy-egy kis csoport, rendszeresen össze tud járni és alkotni tudnak, ezáltal épülnek helyi kis közösségek, melyek nagy valószínűséggel a „kötelező” 20 alkalom után is megmaradnak. Vagy esetleg a másik ilyen megemléztendő program, a Petőfi Kulturális Program. Ennek köszönhetően, sok településre, olyan programelemek jutott el, amire nagy valószínű nem lett volna forrásuk. Ezek között megtalálhatóak kirándulások, múzeumpedagógiai foglalkozások, levéltáras programok, színházi előadások, sanctum előadások, rendszeres és egy-egy alkalmas, illetve klubfoglalkozás is. Személy szerint én ezt pozitívumnak éltem meg, hiszen hozzánk is eljutottak olyan események, amikre nem lett volna lehetőségünk.

A kérdőívben szerepelt egy kérdés, mely a javaslatokra, jógyakorlatokra, észrevételekre kérdezett rá, így most ezekből is szemezve, hozunk pár gondolatot, amit a szakemberek osztottak meg velünk (forrás: kérdőív 26. kérdése):

- „Nehéz a normatívából kigazdálkodni a bért és a rendezvényeket, illetve az önkormányzat elvárja plusz feladatkörök bevállalását. Tavalytól front officeban tourinformozok is, és helyi esélyegyelőségi mentor is vagyok több településen, így nehéz összehangolni a feladatokat”
- „Fiatalok bevonásával közösségfejlesztést és értékek képviselését gyakorolni, öntudatra ébresztés.”
- „Szükség lenne az állami normatíva emelésére.”
- „Több pályázatos rendezvény”

Összegezve a tanulmányt és levonva a következtetéseket, több erőforrásra (bevétel, pályázat) lenne szükség, ahhoz, hogy színvonalasabban tudjanak dolgozni.

Emellett „jobban meg kell fognunk” az embereket, és minél több programra vonni őket. Ezekhez meg kell találni a megfelelő kommunikációs eszközöket (személyes megkeresés, plakát, facebook, instagram, tik-tok stb), és jobban kiaknázni őket, olyan tartalomgyártással, ami jobban illeszkedik a mai kor reklám aktivitásaihoz. A megfelelő platformon a megfelelő célcsoportot fogják elérni, illetve fontos kihangsúlyozni, hogy a fiatal korosztály esetében ez szinte az egyetlen csatorna amin keresztül meg lehet közelíteni őket.

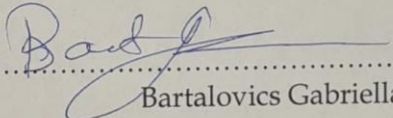
Nagyobb szükség lenne a helyi civil szervezetekre, egy jobb kapcsolati tőke kialakítása mellett, mert sokat tudnának egymásnak segíteni. Figyelembe kell venni a célcsoportoknak az igényeit, ezeket, ha felmérték, akkor könnyebben tudják őket mozgósítani.

Szeretném a kutatást bővíteni a Borosod/Nógrád Vármegyei kollégákkal, hiszen ők is apófalva településekkel rendelkeznek, és hasonló kihívásokkal nehézségekkel küzdenek, mint mi itt Baranya Vármegyében. Bízom az együttműködésben, és a közös kutatás sikereivel. Talán tudjuk egymás jógyakorlatait hasznosítani, adaptálni, és a kapcsolati tőke is bővülni fog ennek hatására.

NYILATKOZAT a mesterséges intelligencia használatáról

Alulírott **Bartalovics Gabriella** (név) QOGFVQ (Neptun kód), a Pécsi Tudományegyetem – Bölcsész- és Társadalomtudományi Karának kulturális közösség-szervező szak hallgatója ezennel büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom és aláírással igazolom, hogy: Közművelődési szakemberek pályaképe-Fókuszban Baranya vármegye közművelődési szakemberei.
című szakdolgozatom **saját szellemi tevékenységem eredménye**, az abban hivatkozott nyomtatott és elektronikus szakirodalom felhasználása a szerzői jogok nemzetközi szabályainak megfelelően készült, mesterséges intelligenciát nem használtam.

Kelt: Szászvár, 2025.01.15.

.....
Bartalovics Gabriella

HIVATKOZÁSOK

- Arapovics, M. (2016). A közösségfejlesztés alapfogalmai és a kulturális közösségfejlesztés paradigmái. *Kulturális Szemle*, 2016/2, 36–54.
- Arapovics, M., Beke M., Dóri É. & Tóth M. (2019). A kulturális intézmények társadalmiasított működési módja. Budapest, HU: Szabadtéri Néprajzi Múzeum, NMI Művelődési Intézet, Országos Széchenyi Könyvtár.
- Arapovics, M., Németh J. & Utry, A. (2024). Közművelődési munkatárs. Budapest, Oktatási Hivatal.
- Dudok, D. (2023). A közösségfejlesztés lehetséges szerepe a közösségi művelődés megvalósulásában. *Civil Szemle* 21:3, 207-223.
- Durkó, M. (1998). Bevezetés a felnőttnevelési kutatások történetébe.
- Erdélyi, E. (2022.november 27/3). Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Program. *SZÍN-Közösségi Művelődés, Mintaprogramok*, 54-57.
- Hidy, P. (2001). Művelődésszervezők szerepfelfogása és pályaképe . *Tudásmenedzsment* 2 évf. 2 sz. 5-27.
- Juhász, E. (2020). A közművelődési szakma felsőfokú képzésének 65 éve. *SZÍN-25.évf.4.sz.*
- Juhász, E.; Benkei-Kovács, B.; Márkus, E. (2024). A hálózatosodás mérföldkövei és a közművelődési szakma presztízse - kvalitatív metszetek a közművelődési szakemberek pályakép vizsgálatából. In: Buda, A.; Kiss, E. (szerk.) Interdiszciplináris pedagógia és a korszakváltás bizonytalansága : A XIII. Kiss Árpád Emlékkonferencia tanulmánykötete. Debrecen, Magyarország : Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet, 117-128.
- Karácsony S. (1947). Felnőttek nevelése. In:Új Szántás 4.szám.
- Kende, I. (1956). A népművelés szak megindulása alkalmából. In:Soós Pál-Sz.Szabó László(szerk)(1986):Tömegkultúra és közművelődés. *Acta Andragogiae et Culturae sorozat* 7-8.sz.
- Nemzeti Művelődési Intézet. (XXVIII. évf., 2-3.szám). *SZÍN- közösségi művelődés*.
- Szedlacsek, E. (2023.szept. XXVIII.évf. 2-3 szám). Újra kell tanulni a közösségben élel és újra létre kell hozni a közösségeket. *SZÍN- Közösségi Művelődés - Gasztrkulturális kalandok*, 8-10.
- Útmutató a közművelődési szakterület megújult jogszabályi környezetének alkalmazásához.* (2018). Nemzeti Művelődési Intézet.
- Závogyán, M. (2022. december 27/3). A magyar kultúra szolgálatában. *SZÍN-Közösségi Művelődés-Mintaprogramok*, 3.
- Závogyán, M. (2022. december 27/4). A közösségi művelődés korszaka. *SZÍN- Közösségi Művelődés- A közösségi Művelődés korszaka - 10éves a Nemzeti Művelődési Intézet*, 29-40.

MELLÉKLET

1.melléklet: Kérdőív

- 1. kérdés: Település megnevezése**
- 2. kérdés: Lakosságának száma**
- 3. kérdés: Közművelődési szakember/munkatárs neme**
- 4. kérdés: Közművelődési szakember/munkatárs kora**
- 5. kérdés: Mióta dolgozik ebben a szakmában?**
- 6. kérdés: Hány településen látja el a közművelődési feladatokat?**
- 7. kérdés: Milyen szervezetnél látja le?**
- 8. kérdés: Milyennek látja a szakmai utánpótlást az oktatási rendszer kibocsátása során?**
- 9. kérdés: Rendelkezik felsőfokú végzettséggel?**
- 10. kérdés: Ha nem rendelkezik, szeretné fejleszteni magát?**
- 11. kérdés: Szokott-e járni a Nemzeti Művelődési Intézet képzéseire?**
- 12. kérdés: Él-e a lehetőséggel, hogy fejlessze magát a közösségét?**
- 13. kérdés: Van a településen szakkör?**
- 14. kérdés: Ha igen, milyen szakkört tartanak?**
- 15. kérdés: Milyen közművelődési feladatokat lát el a településen?**
- 16. kérdés: Mennyire elégedett a jelenlegi helyzettel a közművelődésben?**
- 17. kérdés: Milyen hatással volt a Covid, és az energiaválság a településre?**
- 18. kérdés: Milyen formában éri el a közösséget?**
- 19. kérdés: Milyen programokat helyez előtérbe?**
- 20. kérdés: Milyen kitörési pontokat lát a programokat tekintve?**
- 21. kérdés: Melyek a települést érintő legfontosabb kihívások és nehézségek?**
- 22. kérdés: Hogy írná le a településen élők kultúra fogyasztását?**
- 23. kérdés: Van a településen civil szervezet? Szoktak közösen dolgozni?**

24. kérdés: Kik a szakmai partnerek?

25. kérdés: Kompetenciák, tulajdonságok

(kommunikáció digitálisan, problémamegoldás, önálló munkavégzés, stressztűrés, monotonitás, felelősségvállalás, rugalmasság, türelem, konfliktuskezelés, szakmai tudás alkalmazása, kommunikáció személyközi)

26. kérdés: egyéb részvétel, javaslat, jógyakorlat leírása